

Tadeusz Stanisławski (*Uniwersytet Zielonogórski*)

Formy zatrudnienia duchownego w instytucjach kościelnych po II wojnie światowej

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie istniejących możliwości zatrudniania osób duchownych w ramach organizacji kościelnej, tzn. przede wszystkim przez tzw. kościelnych pracodawców. W pierwszej części opracowania przedstawiona została sytuacja w tym zakresie w czasie od zakończenia II wojny światowej do przełomu roku 1989. W tym okresie ścierały się stanowiska władz państwowych i kościelnych, a władze państwowe traktowały instrumentalnie kwestie zatrudnienia duchownych, podobnie jak ich ubezpieczenie społeczne czy też opodatkowanie. W przedstawieniu tematyki sięgnięto do aktów prawnych oraz źródeł archiwalnych ilustrujących ówczesny sposób stosowania prawa. Po roku 1989 kontekst społeczno-ekonomiczny uległ zasadniczym zmianom. Jednostki kościelne mogą zatrudniać duchownych bez przeszkód na podstawie stosunku pracy. Wybór sposobu zatrudnienia pozostaje w kwestii samych duchownych oraz zatrudniających ich podmiotów kościelnych. Przedstawienie tych możliwości oraz zarysowanie płynących z tej sytuacji korzyści oraz zagrożeń stanowi cel drugiej części niniejszego opracowania.

Słowa kluczowe: praca; wynagrodzenie; zatrudnianie duchownych; duchowny; formy zatrudnienia; pracodawca kościelny; związek wyznaniowy; Kościół katolicki; relacje państwo-kościół; PRL; Kościół w PRL; osoba duchowna

Forms of employment of the clergy in church institutions after World War II

Summary

The aim of the present article is to present the existing possibilities for the employment of the clergy by church institutions, that is, by the so-called church employers. The first part of the study depicts the situation in this regard from the end of World War II till the turn of 1989/1990. During that period, the position of public authorities clashed with that of church authorities, and the former treated the issue of the employment of the clergy in an instrumental manner, in a similar way to their social insurance and taxation. The discussion presented in this part is based on legal acts and archival documents which illustrate the way in

which the law was understood and applied at the time. After 1989, the socio-economic context has undergone major changes. There are no formal obstacles for church entities to employ the clergy in employment relationships. The choice of the type of employment rests with clergymen and their employers, and the second part of the study aims to present the existing alternatives and discuss the benefits and risks/challenges associated with the current situation.

Key words: employment of the clergy; forms of employment; remuneration; work; clergyman; church employer; religious organization; Church-State relations; People's Republic of Poland